

Witold Wołodkiewicz

Czy Prawo rzymskie przestało istnieć? [4]

Palestra 35/10(406), 44-45

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZY PRAWO RZYMSKIE PRZESTAŁO ISTNIEĆ?

redaguje

Witold Wołodkiewicz

Czy Prawo rzymskie przestało istnieć? [4]

Prawu rzymskiemu nie było znane abstrakcyjne pojęcie czynności prawnej. W źródłach tego prawa można jednak spotkać elementy, które umożliwiły późniejszym prawnikom (glosatorom, komentatorom, pandektystom) stworzenie nowoczesnej kategorii czynności prawnej. Juryści rzymscy wyrażali wielokrotnie opinie, że oświadczenie woli, o ile ma rodzić określone skutki prawne, nie może być złożone pod wpływem błędu, podstępny, lub przymusu. Nie może być również sprzeczne z obowiązującym porządkiem prawnym i wartościami etycznymi przyjętymi w społeczeństwie. Prawo rzymskie rozróżniało takie rodzaje czynności prawnych jak: rozporządzające i zobowiązujące, jednostronne i dwustronne, kauzalne i abstrakcyjne, dobrej wiary i ścisłego prawa. W dziełach rzymskich jurystów można również odnaleźć takie elementy aktów prawnych jak np. warunek i termin. Można spotkać też wskazówki interpretacyjne przy tłumaczeniu woli stron zawierających czynności prawne.

***

„*Ignorantia iuris nocet, ignorantia facti non nocet*” - „Nieznajomość prawa szkodzi, nieznajomość faktu nie szkodzi”.

(Paulus, - D.22,6,9)

*

„*Non consentiunt qui errant*” - Nie wyrażają zgody, którzy się mylą”.

(Julianus cytowany przez Ulpiana - D.2,1,15)

*

„*Nulla voluntas errantis est*” - „Ten który jest w błędzie nie przejawia swej woli”.

(Pomponius - D.39,3,20)

*

„*Si liberum essem noluissem, tamen coactus volui*” - „Gdybym był wolny nie chciałbym, jednak zmuszony chciałem”.

(Paulus, - D.4,2,21,5)

*

„*Pacta quae contra leges constitutionesque vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati iuris est*” - „Umowy, które są sprzeczne z ustawami, konstytucjami cesarskimi, lub z dobrymi obyczajami nie mają żadnej mocy prawnej”.

(Konstytucja cesarza Karakalli z r. 213 - C.2,3,6)

*

„*Dolus omnimodo punitur*” - „Za podstęp [zły zamiar] zawsze ponosi się odpowiedzialność”.

(Neratius - D.44,4,11,1)

*

„*Non valet si convenerit ne dolus praestetur*” - „Nie ważne jest ustalenie [stron] wyłączające odpowiedzialność za podstęp”

(Ulpian - D.50,17,23)

*

„*Quod metus causa gestum erit, ratum non habebit*” - „Co zostało działane pod wpływem strachu nie będzie przeze mnie uznane”.

(Słowa edyktu pretorskiego cytowane przez Ulpiana - D.4,2,1)

*

„*Pacta, quae turpem causam continent, non sunt observanda*” - „Umowy, które mają niegodziwą podstawę, nie muszą być przestrzegane”.

(Paulus - D.2,14,27,4)

*

„*Fides bona contraria est fraudi et dolo*” - „Przeciwieństwem dobrej wiary jest oszustwo i podstęp”.

(Paulus - D. 17,2,3,3,)

*

„*Cum principalis causa non consistit, ne ea quae esquuntur locum habet*” - „Gdy nie istnieje przyczyna podstawowa, nie istnieje również to co z tego wynikałoby”

(Paulus - D. 50,17 129,1)

*

„*Si quis sub ea condicione stipuletur, quae existere non potest, vel si "si digito caelum tetigerit", inutilis est stipulatio,*” - „Jeżeli ktoś zawiera stypulację [formalne przyrzeczenie] pod takim warunkiem, który ziścić się nie może - na przykład „Jeśli dotknie palcem nieba” - bezskuteczna jest taka stypulacja”

(Gaius, *Institutiones*, 3,98)

*

„*Dies incertus pro condicione habetur*” - „Termin nie określony ściśle jest traktowany jako warunek”.

(Glosa ad D. 28,5,23 pr.)

*

„*Impossibilis conditio pro non scripta habetur*” - „Warunek niemożliwy jest traktowany jako nie napisany [nie dodany]”

(Instytucje Justyniana 2,14,10)

*

„*In contractibus rei veritas potius quam scriptura prospici debet*” - „W kontraktach należy zważać raczej na prawdę rzeczywistą [rzeczywistą wolę stron], niż na to co zostało wyrażone na piśmie”.

(Konstytucja cesarza Waleriana i Galliena z r. 259 - C.4,22,1)

*

„*In conventionibus contrahentium voluntatem potius quam verba spectari placuit*” - „Postanawia się, że w umowach należy mieć bardziej na względzie wolę stron niż [wypowiedane] słowa”.

(Papinianus - D. 50,16,219)